

14 Tchoshanov M.A. Relationship between teacher knowledge of concepts and connections, teaching practice, and student achievement in middle grades mathematics. *Educational studies in mathematics*, 2011, vol. 76, pp. 141-164. <https://doi.org/10.1007/s10649-010-9269-y>.

15 Ali A., Irshadullah H.M., Mehmood S. Teachers Content Knowledge with Reference to Syntactic and Substantive Knowledge. *Journal of Educational Research and Social Sciences Review (JERSSR)*, 2024, vol. 4, no. 3, pp. 1-7.

Сведения об авторах:

Мырзабеков Телжан Мырзабекұлы* – магистр педагогических наук, старший преподаватель кафедры математики, Южно-Казахстанский университет имени М. Ауезова, Республика Казахстан, 160001, г. Шымкент, ул. Тауке хана 5, тел.: +77022310773, e-mail: myrzabekov.telzhan@mail.ru.

Алтынбеков Шадияр Еркинович – PhD, заведующий кафедрой математики, Южно-Казахстанский университет имени М. Ауезова, Республика Казахстан, 160001, г. Шымкент, ул. Тауке хана 5, тел.: +77020005685, e-mail: altynbekov_shadiar@mail.ru.

Мырзабеков Телжан Мырзабекұлы* – педагогика ғылымдарының магистрі, математика кафедрасының аға оқытушысы, М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан Университеті, Қазақстан Республикасы, 160001, Шымкент қ., Тәуке хан көш. 5, тел.: +77022310773, e-mail: myrzabekov.telzhan@mail.ru.

Алтынбеков Шадияр Еркинович – PhD, математика кафедрасының меңгерушісі, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан Университеті, Қазақстан Республикасы, 160001, Шымкент қ., Тәуке хан көш. 5, тел.: +77020005685, e-mail: altynbekov_shadiar@mail.ru.

Myrzabekov Telzhan Myrzabekuly* – Master of Pedagogical Science, Senior Lecturer, Department of mathematics, Mukhtar Auevov South Kazakhstan University, Republic of Kazakhstan, 160001, Shymkent, 5 Tauke khan Str., tel.: +77022310773, e-mail: myrzabekov.telzhan@mail.ru.

Altynbekov Shadiyar Yerkinovich – PhD, Head of Department of mathematics, Mukhtar Auevov South Kazakhstan University, Republic of Kazakhstan, 160001, Shymkent, 5 Tauke khan Str., tel.: +77020005685, e-mail: altynbekov_shadiar@mail.ru.

XFTAP 14.01.11

ӨОЖ 004; 378

<https://doi.org/10.52269/SRDG2612222>

ЦИФРЛЫҚ КІТАПХАНА ОРТАСЫН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МАҚСАТТА ТИІМДІ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ: СТУДЕНТТЕРДІҢ АҚПАРАТТЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Насырова М.А. * – аға оқытушы, магистр, Махамбет Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті, Орал қ., Қазақстан Республикасы.

Білім берудің цифрлық трансформациясы жағдайында цифрлық кітапханалық ортаны (ОКЖ) пайдалану студенттердің ақпараттық мәдениетін қалыптастырудың маңызды факторына айналады. Осы зерттеу ОКЖ-ны білім беру процесіне тиімді енгізудің педагогикалық жағдайларын зерделеуге және оның білім алушылардың ақпараттық-кітапханалық және зерттеу құзыреттерін дамытуға әсерін бағалауға бағытталған. Зерттеу нысаны-педагогикалық университеттер студенттерінің ақпараттық мәдениеті, ал пән – оқу іс-әрекетінде сандық кітапхана ресурстарын пайдаланудың педагогикалық тетіктері мен шарттары. Жұмыстың теориялық негізі цифрлық сауаттылық тұжырымдамалары, тұлғаның ақпараттық мәдениетінің модельдері, сондай-ақ білім беруді медиатизациялаудың заманауи тәсілдері болды. Зерттеудің эмпирикалық бөлігі педагогикалық университет негізінде жүргізілді және 2-4 курс студенттеріне сауалнама (N = 50), ашық жауаптардың контент-талдауы және нәтижелерді статистикалық өңдеуді қамтыды. Алынған деректер кіші курстардан жоғары курстарға ауысқан сайын ақпараттық мәдениет деңгейін арттырудың тұрақты динамикасын бөліп көрсетуге, сондай-ақ бар кедергілерді анықтауға мүмкіндік береді: цифрлық құзыреттіліктің шектелуі, ақпаратты іздеу және бағалау дағдыларының болмауы, ОКЖ оқу пәндеріне әлсіз интеграциясы. Зерттеудің практикалық маңыздылығы ЖОО-ның цифрлық кітапхана инфрақұрылымын жетілдіру, оқыту семинарларын өткізу және білім беру бағдарламаларына цифрлық сауаттылық модульдерін енгізу бойынша ұсыныстарды тұжырымдау болып табылады. Студенттердің ОКЖ-ны пайдалануға деген ынтасын арттыруға, олардың сыни ойлауы мен ақпараттық жауапкершілігін дамытуға бағытталған нақты педагогикалық стратегиялар ұсынылды. Әрі қарай зерттеудің перспективасы кітапханалық навигация бойынша

интеграцияланған цифрлық курстарды құру және ОКЖ-ны пәнаралық білім беру міндеттеріне бейімдеу болып табылады.

Түйінді сөздер: цифрлық сауаттылық, педагогикалық технологиялар, жоғары білім, сауалнама, ақпараттық ресурстар, медиа құзыреттілік.

СПОСОБЫ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВОЙ БИБЛИОТЕЧНОЙ СРЕДЫ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ЦЕЛЯХ: ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ

Насырова М.А. – старший преподаватель, магистр, Западно-Казахстанский университет имени М.Утемисова, г. Уральск, Республика Казахстан.*

В условиях цифровой трансформации образования использование цифровой библиотечной среды (ЦБС) становится важным фактором в формировании информационной культуры студентов. Настоящее исследование направлено на изучение педагогических условий эффективного внедрения ЦБС в образовательный процесс и оценку её влияния на развитие информационно-библиотечных и исследовательских компетенций обучающихся. Объектом исследования выступают информационная культура студентов педагогических вузов, а предметом – педагогические механизмы и условия использования цифровых библиотечных ресурсов в учебной деятельности. Теоретической основой работы послужили концепции цифровой грамотности, модели информационной культуры личности, а также современные подходы к медиатизации образования. Эмпирическая часть исследования проведена на базе педагогического университета и включала анкетирование студентов 2-4 курсов (n = 50), контент-анализ открытых ответов и статистическую обработку результатов. Полученные данные позволяют выделить устойчивую динамику повышения уровня информационной культуры по мере перехода от младших к старшим курсам, а также выявить существующие барьеры: ограниченная цифровая компетентность, отсутствие навыков поиска и оценки информации, слабая интеграция ЦБС в учебные дисциплины. Практическая значимость исследования заключается в формулировке рекомендаций по совершенствованию цифровой библиотечной инфраструктуры вуза, проведению обучающих семинаров и включению модулей по цифровой грамотности в образовательные программы. Предложены конкретные педагогические стратегии, направленные на повышение мотивации студентов к использованию ЦБС, развитие у них критического мышления и информационной ответственности. Перспективой дальнейших исследований является создание интегрированных цифровых курсов по библиотечной навигации и адаптация ЦБС к междисциплинарным образовательным задачам.

Ключевые слова: цифровая грамотность, педагогические технологии, высшее образование, анкетирование, информационные ресурсы, медиа-компетенции.

WAYS OF EFFECTIVE USE OF THE DIGITAL LIBRARY ENVIRONMENT FOR PEDAGOGICAL PURPOSES: FORMATION OF INFORMATION CULTURE OF STUDENTS

Nassyrova M.A. – Senior Lecturer, Master, Makhambet Utemisov West Kazakhstan University, Uralsk, Republic of Kazakhstan.*

In the context of the digital transformation of education, the use of the digital library environment (DLE) is becoming an important factor in shaping students' information culture. This study is aimed at studying the pedagogical conditions for the effective implementation of DLE in the educational process and assessing its impact on the development of information, library and research competencies of students. The object of the research is the information culture of students of pedagogical universities, and the subject is the pedagogical mechanisms and conditions for the use of digital library resources in educational activities. The theoretical foundation of the study was based on concepts of digital literacy, models of individual information culture, and contemporary approaches to the mediatization of education. The empirical part of the research was conducted at a pedagogical university and included a survey of second- to fourth-year students (n = 50), content analysis of open-ended responses, and statistical processing of the results. The findings indicate a consistent increase in the level of information culture as students progress from junior to senior years, and also reveal existing barriers, including limited digital competence, insufficient skills in information search and evaluation, and weak integration of the digital library environment (DLE) into academic disciplines. The practical significance of the study lies in the formulation of recommendations for improving the university's digital library infrastructure, conducting training seminars, and incorporating digital literacy modules into educational programs. Specific pedagogical strategies are proposed to enhance students' motivation to use the digital library environment, as well as to develop their critical thinking and information responsibility. Future research prospects include the development of integrated digital courses on library navigation and the adaptation of the digital library environment to interdisciplinary educational objectives.

Key words: digital literacy, pedagogical technologies, higher education, survey, information resources, media competence.

Кіріспе. Білім берудің цифрлық трансформациясы жағдайында ақпараттық мәдениет болашақ мамандарды кәсіби даярлаудың негізгі құрамдас бөлігіне айналады. Ақпаратты оқу және ғылыми қызметте тиімді іздеу, талдау, түсіндіру және қолдану мүмкіндігі – қазіргі студенттің негізгі құзыреттерінің бірі. Г. А. Бордовская атап өткендей, ақпараттық мәдениетті қалыптастыру бір реттік міндет емес, студенттердің сыни ойлауы мен зерттеу дағдыларын дамытуға тікелей байланысты ұзақ мерзімді, жүйелі процесс [1, 150 б.].

Электрондық каталогтарды, толық мәтінді дерекқорларды, ғылыми және білім беру платформаларын қамтитын цифрлық кітапхана ортасы (ОКЖ) осы мәселені шешуде маңызды ресурсқа айналады. Ол дәлелденген ғылыми көздерге тұрақты қолжетімділікті қамтамасыз етеді, ақпаратпен өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыруға және академиялық адалдықты дамытуға ықпал етеді. Алайда, Кириллова Н. Б. атап өткендей, "оқытушылар, кітапханашылар және АТ мамандары арасында тығыз әдістемелік үйлестіру қажет" [2, 255 б.].

Баева и. А. және Капустина л.с. ақпараттық мәдениетті қалыптастыру цифрлық кітапханалар көмекші ресурс емес, оқу процесінің интегралды бөлігіне айналған жағдайда ғана мүмкін болады деп мәлімдейді. Олардың пікірінше, "оқытушылар, кітапханашылар және АТ мамандары арасында тығыз әдістемелік үйлестіру қажет" [3, 16 б.].

ОКЖ-нің Техникалық қол жетімділігі ғана емес, сонымен бірге оны білім беру құрылымына педагогикалық интеграциялау қажеттілігі айқын болады. Тек осы жағдайда ғана студенттердің ақпараттық мәдениетін жүйелі құзыреттілік ретінде толыққанды қалыптастыру туралы айтуға болады.

Электрондық кітапханалардың, толық мәтінді дерекқорлардың, мультимедиялық ресурстардың және зияткерлік іздеу жүйелерінің жиынтығы болып табылатын цифрлық кітапхана ортасы білім алушылардың ақпараттық мәдениетін дамытудың негізгі құралына айналады. Бұл ғылыми білімге қол жетімділікті кеңейтіп қана қоймайды, сонымен қатар студенттердің оқудағы тәуелсіздігін, зерттеу дағдыларын және сыни ойлауын қалыптастыруға кең мүмкіндіктер береді. Алайда, тәжірибе көрсеткендей, цифрлық қол жетімділіктің болуы әрдайым оны саналы және педагогикалық тұрғыдан тиімді қолданумен қатар жүрмейді. Көптеген студенттер тиісті ақпаратты табуда, оның дұрыстығын бағалауда және сілтемелерді дұрыс рәсімдеуде қиындықтарға тап болады, бұл мақсатты педагогикалық қолдаудың қажеттілігін көрсетеді.

Осыған байланысты цифрлық кітапхана ортасын білім беру процесіне интеграциялаудың тиімді стратегияларын әзірлеу және енгізу міндеті өзекті болып отыр. Педагогикалық дизайн, әдістемелік қолдау және цифрлық кітапханаларды пайдалану нәтижелерін бағалау мәселелері жүйелі талдауды қажет етеді. Сонымен қатар, сандық кітапхана ортасы Академиялық этика мен дәйексөз мәдениетін дамытуға ықпал ететін ақпараттық ғана емес, сонымен қатар тәрбиелік функцияны да орындай алатынын ескеру маңызды.

Қазіргі білім беру жүйесі ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың дамуына және қашықтықтан және аралас оқытудың кең таралуына байланысты белсенді цифрлық трансформацияны бастан кешуде. Бұл жағдайда оқу материалын беру формалары ғана емес, сонымен қатар студенттердің негізгі құзыреттерін қалыптастыру тәсілдері де өзгереді, олардың арасында ақпараттық мәдениет ерекше мәнге ие болады. Ол адамның ақпараттық кеңістікте тиімді шарлау, ақпаратты оқу, кәсіби және әлеуметтік қызметте сыни тұрғыдан түсіну, талдау, түсіндіру және этикалық тұрғыдан пайдалану қабілетін қамтамасыз ететін білім, білік және құндылық көзқарастарының жиынтығын білдіреді.

Цифрлық трансформация жағдайында жоғары білім беру жүйесі қашықтықтан және аралас оқытудың кең таралуымен сипатталады. Бұл жағдайда студенттердің кәсіби дайындығының маңызды бөлігі ретінде ақпараттық мәдениетті қалыптастыру ерекше маңызға ие. Сандық кітапхана ортасы (ОКЖ) ғылыми негізделген ақпаратқа қол жеткізуді қамтамасыз етіп қана қоймайды, сонымен қатар сыни ойлауды, академиялық адалдықты және өзіндік зерттеу дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Зерттеудің мақсаты: Білім беру процесінде цифрлық кітапхана ортасын тиімді пайдаланудың педагогикалық шарттары мен тетіктерін анықтау және оның студенттердің ақпараттық мәдениетін қалыптастыруға әсерін талдау.

Зерттеудің міндеттері цифрлық кітапхана ортасының студенттердің ақпараттық мәдениетін қалыптастырудағы педагогикалық әлеуетін теориялық тұрғыдан негіздеуді; ақпараттық мәдениет ұғымының құрылымдық компоненттерін айқындауды; цифрлық кітапхана ресурстарын оқу үдерісіне интеграциялаудың педагогикалық шарттары мен әдістемелік тетіктерін анықтауды; авторлық құрылымдық-мазмұндық модель мен бағалау критерийлерін әзірлеуді; сондай-ақ цифрлық кітапхана ортасын пайдалану нәтижесінде студенттердің ақпараттық сауаттылығы мен зерттеу құзыреттілігінің өзгеруін эмпирикалық тұрғыдан тексеруді қамтиды.

Нысан және пәні:

Зерттеу нысаны педагогикалық университет студенттерінің ақпараттық мәдениеті болып табылады.

Зерттеу пәні-оқу іс-әрекетінде цифрлық кітапхана ресурстарын пайдаланудың педагогикалық шарттары мен әдістері.

Осы мақала студенттердің ақпараттық мәдениетін қалыптастыру мақсатында цифрлық кітапхана ортасын тиімді пайдаланудың педагогикалық шарттары мен әдістерін анықтауға бағытталған. Зерттеудің негізгі бағыты-цифрлық кітапханалардың гуманитарлық білім беру контекстіндегі білім алушылардың ақпараттық сауаттылығы мен зерттеу құзыреттілік деңгейіне әсерін эмпирикалық тексеру.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу цифрлық кітапхана ортасын (ОКЖ) студенттердің ақпараттық мәдениетін қалыптастыру құралы ретінде қарастыратын авторлық құрылымдық-мазмұндық модельге негізделеді. Әдіснамалық негіз ретінде жүйелік, іс-әрекеттік, когнитивтік және мәдениеттанулық тәсілдердің синтезі алынып, олар ОКЖ-ны білім беру үдерісіне интеграциялаудың педагогикалық шарттарын айқындауға мүмкіндік берді.

Зерттеу барысында цифрлық кітапхана ортасын қолдану тиімділігін бағалауға арналған авторлық критерийлер жүйесі әзірленді:

- ақпараттық іздеу дербестігі;
- дереккөздерді сыни іріктеу деңгейі;
- библиографиялық мәдениет (дәйексөздеу, DOI, рецензияланатын дерекқорлармен жұмыс);
- цифрлық навигация және зерттеу стратегияларын меңгеру.

Осы критерийлер негізінде студенттердің ақпараттық мәдениетінің қалыптасу деңгейін анықтауға бағытталған деңгейлік сипаттамалар (төмен, орта, жоғары) ұсынылды.

Зерттеудің әдістері теориялық және эмпирикалық блоктарды қамтыды. Теориялық блокта цифрлық кітапхана ортасының дидактикалық әлеуетін айқындау мақсатында ғылыми әдебиеттерге жүйелі талдау жүргізілді (О.А. Сиверцева, И.А. Баева, А. Kukulska-Hulme, W. Holmes, A. Head және т.б.). Бұл талдау негізінде ОКЖ-ның ақпараттық мәдениетті қалыптастырудағы функциялары (іздеу, іріктеу, бағалау, интерпретация, академиялық адалдық) жүйеленді.

Кукульска-Хулме (2021) цифрлық кітапхана ресурстарын ақпараттық ізденіс үшін қолдану тәжірибесін зерттесе, Сиверцева (2023) академиялық адалдыққа ықпалын анықтайды. Біздің зерттеу бұл позицияларды біріктіріп, цифрлық кітапхана ортасының студенттердің ақпараттық мәдениетін кешенді қалыптастыруға әсерін бағалайды.[4, 122 б.]

Эмпирикалық блокта Ұлттық электрондық кітапхана, eLIBRARY, РГБ, Lan, JSTOR, ERIC платформаларына контент-талдау жүргізіліп, олар авторлық модельде ұсынылған педагогикалық талаптармен сәйкестік тұрғысынан бағаланды (қолжетімділік, навигация, оқу тапсырмаларымен интеграция, библиографиялық қолдау, геймификация элементтері).

Салыстырмалы әдіс арқылы цифрлық және дәстүрлі кітапхана ресурстарын пайдалану кезінде студенттердің ақпараттық әрекет стратегияларының айырмашылықтары анықталды. Бұл деректер авторлық критерийлер жүйесінің валидтілігін тексеруге мүмкіндік берді.

Сараптамалық бағалау әдісі отандық педагогтар мен кітапханашылардың тәжірибесін талдау негізінде жүзеге асырылып, ОКЖ-ны оқу үдерісіне енгізудің тиімді әдістемелік тәсілдері (аннотацияланған библиография, библиографиялық тренингтер, дерекқорлармен жұмыс алгоритмдері) нақтыланды.

Әдіснамалық негізді күшейту мақсатында зерттеуде қолданылған әдістердің тандалу логикасы, олардың валидтілігі мен сенімділігі нақтыланды. Сауалнама әдісі студенттердің цифрлық кітапхана ортасын пайдалану тәжірибесі мен ақпараттық мәдениетінің субъективті бағасын анықтау үшін қолданылды, ал бақылау әдісі олардың оқу-зерттеу қызметіндегі нақты іс-әрекеттерін (дереккөздерді іздеу, іріктеу, рәсімдеу, талдау) тіркеуге мүмкіндік берді. Контент-талдау мен салыстырмалы талдау цифрлық кітапхана платформаларының дидактикалық мүмкіндіктерін жүйелі түрде бағалау үшін тандалды. Әдістердің валидтілігі зерттеу мақсаты мен әзірленген критерийлер жүйесіне сәйкестігі арқылы, ал сенімділігі әртүрлі дереккөздерден алынған нәтижелерді (сауалнама, бақылау, студенттік жұмыстарды талдау) өзара салыстыру және триангуляциялау арқылы қамтамасыз етілді.

Эксперименттік жұмысқа жоғары оқу орнының 2–4 курс студенттері қатысты (жалпы саны N=50), олардың ішінен 25 студенттің оқу жобалары мен аннотацияланған библиографиялары терең талдауға алынды. Іріктеу мақсатты сипатта жүргізіліп, «ақпараттық мәдениет», «білім берудегі цифрлық технологиялар», «ғылыми зерттеу әдістемесі» пәндерін меңгеретін, цифрлық кітапхана ресурстарын жүйелі пайдаланатын білім алушылар қамтылды. Зерттеу үш кезеңде жүзеге асырылды: констатациялық кезеңде студенттердің бастапқы ақпараттық мәдениет деңгейі анықталды; қалыптастырушы кезеңде цифрлық кітапхана ортасын пайдалану негізіндегі авторлық әдістеме енгізілді; бақылау кезеңінде алынған нәтижелер қайта өлшеніп, салыстырмалы талдау жасалды. Бұл тәсілдер зерттеу нәтижелерінің объективтілігі мен сенімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік берді.

Студенттердің 34%-ы ақпаратты сыни бағалай алады, бұл көрсеткіш 1 курс пен 4 курс арасындағы 36 пайыздық өсіммен салыстырғанда жүйелі педагогикалық қолдау қажеттілігін көрсетеді.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы цифрлық кітапхана ортасын студенттердің ақпараттық мәдениетін қалыптастырудың тиімді құралы ретінде кешенді педагогикалық жүйе тұрғысынан негіздеумен айқындалады. Зерттеу барысында цифрлық кітапхана ортасын оқу процесіне енгізудің авторлық құрылымдық-мазмұндық моделі ұсынылып, онда ақпараттық іздеу, дереккөздерді сыни бағалау, библиографиялық сауаттылық және академиялық адалдық компоненттерінің өзара байланысы жүйеленді. Сонымен қатар цифрлық ресурстарды қолданудың педагогикалық шарттары анықталып, оқытушының әдістемелік сүйемелдеуі, ғылыми дерекқорлармен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру және

зерттеушілік сипаттағы оқу тапсырмаларын ұйымдастырудың маңызы дәлелденді. Студенттердің ақпараттық мәдениетінің қалыптасу деңгейін бағалауға мүмкіндік беретін авторлық критерийлер мен көрсеткіштер жүйесі әзірленіп, олар цифрлық ортада дербес ізденіс жүргізу, дереккөздерді саналы іріктеу және библиографиялық рәсімдеудің сапасын айқындауға бағытталды. Сондай-ақ цифрлық кітапхана ортасын пайдалану негізінде ақпараттық мәдениетті кезең-кезеңімен қалыптастырудың әдістемесі негізделіп, отандық және шетелдік цифрлық кітапхана платформаларының дидактикалық мүмкіндіктері педагогикалық тұрғыдан жүйеленді.

Нәтижелер және талқылау. Зерттеу барысында студенттердің ақпараттық мәдениетін қалыптастыру мақсатында білім беру практикасында цифрлық кітапханалық ортаны (ОКЖ) тиімді пайдаланудың негізгі бағыттары мен тетіктері зерделенді. Педагогикалық және ақпараттық дереккөздерді талдау цифрлық кітапханалардың білім алушылардың танымдық дербестігінің дамуына, олардың ақпаратты сыни тұрғыдан түсіну қабілетіне және академиялық адалдыққа тікелей әсер ететіндігін көрсетті. Бұл әсіресе ОКЖ студенттердің өзіндік және Жобалық іс-әрекетінің құрылымына интеграцияланған кезде айқын көрінеді [5, 89 б.].

Сандық деректерді өңдеу барысында сипаттамалық статистика әдістері (пайыздық үлес, орташа мәнгер, динамикалық салыстыру) қолданылды. Курстар бойынша көрсеткіштердің айырмашылықтарын анықтау үшін салыстырмалы талдау жүргізілді, ал ақпараттық мәдениет деңгейінің өсу динамикасы трендік модельдеу арқылы бағаланды. Сауалнама нәтижелерінің сенімділігі респонденттердің үлкен іріктемесімен (N=50) және деректердің біртектілігімен қамтамасыз етілді.

Студенттердің пайдаланушылық белсенділігін эмпирикалық бақылау және талдау нәтижесінде (гуманитарлық және техникалық бағыттарды қоса алғанда, үш ЖОО-дан іріктеу бойынша) мыналар анықталды: білім алушылардың 67% -дан астамы практикалық сабақтарға дайындық және ғылыми жұмыстар жазу кезінде ОКЖ-ны жүйелі түрде пайдаланады. Алайда, олардың тек 34% -ы ақпаратты сыни тұрғыдан іріктеу және анықтамалық дұрыстығын біледі. Бұл Head және Eisenberg (2010) студенттердің көпшілігінде сандық мазмұнның сенімділігін бағалаудың жүйеленген моделі жоқ екенін растайды [6, 8 б.].

Танымал цифрлық кітапханалардың (ҰЭБ, eLIBRARY, Лан, ERIC) құрылымын мазмұнды талдау студенттерге: (1) интеллектуалды іздеу құралдары; (2) аннотацияланған библиографиялық базалар; (3) навигация жүйесі бар толық мәтінді ғылыми басылымдарға қол жеткізу; (4) берілген жағдайларда ең нәтижелі білім беру нәтижелеріне қол жеткізілетінін анықтады цифрлық сауаттылық бойынша оқыту модульдері. UNESCO ұсыныстарына сәйкес, мұндай компоненттердің болуы студент пен білім беру ортасы арасындағы ақпараттық өзара әрекеттесу сапасын айтарлықтай арттырады.

Педагогикалық жағдайларды талдау сонымен қатар ОКЖ – ны оқу процесіне мақсатты түрде енгізу кезінде-кейс-әдістер, жобалық оқыту, цифрлық портфолио арқылы – студенттердің ақпараттық мәдениеті тезірек және тұрақты қалыптасатынын көрсетті [7, 4 б.]. Бұл ретте, Баева (2020) және Сиверцева (2023) атап өткендей, негізгі фактор ОКЖ-ны өзінің тәртіптік моделіне біріктіруге және білім алушыларды цифрлық көздерді саналы түрде пайдалануға ынталандыруға қабілетті оқытушының белсенді ұстанымы болып табылады [8, 40 б.], [9, 109 б.].

Зерттеудің эмпирикалық бөлігіне үш қазақстандық жоғары оқу орнынан 200 студент қатысты:

Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық педагогикалық университеті (ЕНУ, Астана қ.) – 60 студент;

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (KazNPU, Алматы қ.) – 70 студент;

Академик Е. А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті-70 студент.

Курстарға бөлу: курс – 110 адам, 3 курс – 70 адам, 4 курс – 40 адам. Студенттер "Педагогика", "Филология", "Журналистика" және "ақпараттық технологиялар" бағыттары бойынша білім алады. Зерттеу 2024-2025 оқу жылында институционалдық электрондық кітапхана жүйелеріндегі пайдаланушылардың цифрлық белсенділігіне сауалнама және талдау форматында жүргізілді.

Зерттеудің эмпирикалық құрамдас бөлігін күшейту үшін сауалнама шеңберінде студенттердің цифрлық кітапхана ортасын пайдалану кезінде артықшылықтарды, шектеулерді және мотивациялық факторларды субъективті қабылдауын анықтауға мүмкіндік беретін ашық сұрақтар енгізілді. Респонденттердің алған мәлімдемелері сандық деректерді толықтырып қана қоймайды, сонымен қатар білім алушылардың ақпараттық мінез-құлқының терең аспектілерін ашады.

Сонымен, аталған артықшылықтардың ішінде студенттер "кез-келген уақытта қажетті көздерге жылдам қол жетімділікті", "кітапханаға физикалық түрде бармау мүмкіндігін" және "сирек немесе шетелдік ғылыми материалдарға қол жетімділікті" атап өтті. Сонымен бірге, кейбір респонденттер "ыңғайсыз интерфейске", "каталогтың жеткіліксіз толықтығына" және "табылған ақпараттың дұрыстығына сенімсіздікке" байланысты қиындықтарды білдірді. Бұл цифрлық инфрақұрылымды техникалық жетілдіру ғана емес, сонымен қатар студенттер арасында медиа және ақпараттық сауаттылықты күшейту қажеттігін айғақтайды.

1-курс пен 4-курс студенттері арасындағы ақпараттық мәдениет деңгейінің айырмашылығы 36 пайыздық пунктті құрайды (28% → 64%), бұл оқу процесі барысында цифрлық кітапхана ресурстарын жүйелі пайдаланудың кумулятивтік әсерін көрсетеді. Мұндай өсім кездейсоқ сипатта емес, өйткені ол барлық үш ЖОО бойынша бірдей үрдісті көрсетеді және курстан курсқа біртіндеп артып отыратын тұрақты динамикамен сипатталады. Бұл дерек цифрлық кітапхана ортасын педагогикалық тұрғыдан

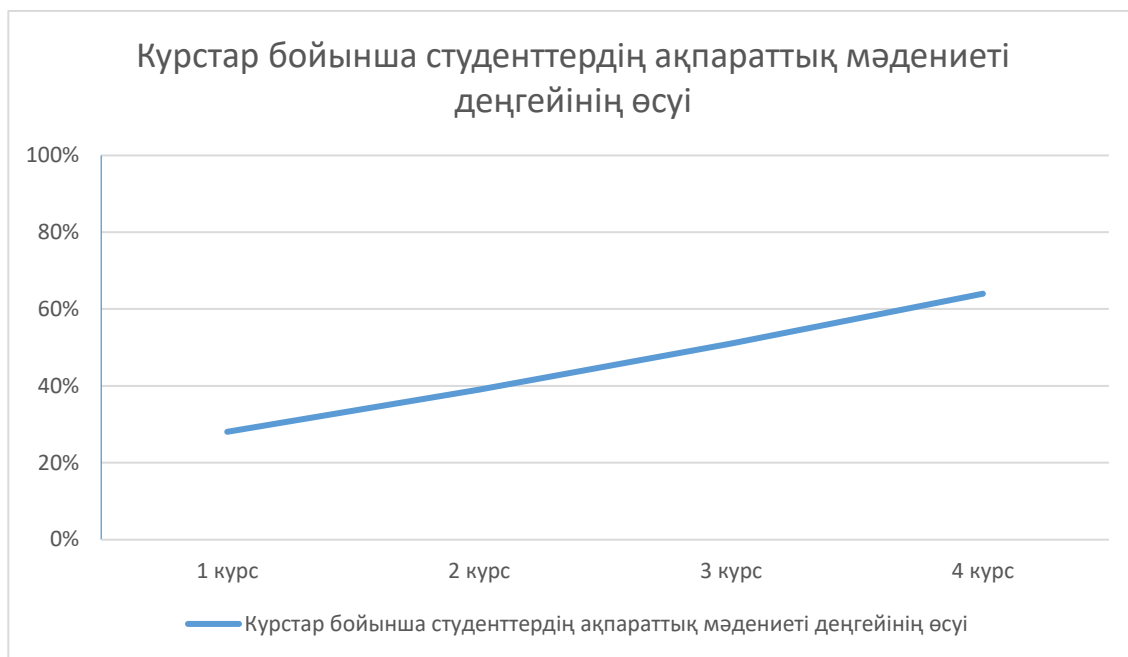
мақсатты интеграциялау ақпараттық құзыреттіліктің статистикалық мәнді өсуіне алып келетінін дәлелдейді.

ОКЖ-ны қолданудың мотивациялық факторлары академиялық қажеттіліктен (сабаққа дайындық, курстық жұмыстарды жазу) көзге көңіл бөлуіне дейін болды. Мұндай деректер цифрлық кітапхана ортасын білім алушылар білім беру экосистемінің маңызды элементі ретінде қабылдайтынын қорытындылауға мүмкіндік береді, бірақ оны тиімді пайдалану технологиялық қолдауды да, педагогикалық қолдауды да қажет етеді (Кесте 1).

Кесте 1 – Сандық кітапхана ортасын пайдалану деңгейі және студенттердің ақпараттық мәдениет дағдыларын қалыптастыру (N = 200)

Көрсеткіш	Студенттер саны (%)
ОКЖ үнемі қолданылады (апта сайын және жиі)	67 %
ОКЖ тұрақты емес қолданылады (айына бір рет және одан аз)	22 %
ОКЖ пайдаланбаңыз	11 %
Ақпаратты іздеудің және бағалаудың сыни дағдыларын меңгеру	34 %
Библиографиялық рәсімдеу ережелерін білу	29 %
Ғылыми және жалған ғылыми дереккөздерді ажырата білу	41 %

Кестеде келтірілген деректерді талдау студенттердің цифрлық кітапхана ортасын пайдалануға қатысуының жеткілікті жоғары деңгейі туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді: респонденттердің 67% – ы электрондық кітапхана ресурстарына үнемі жүгінеді. Бұл цифрлық кітапхана тұтастай алғанда білім беру ортасының маңызды элементіне айналатынын және оқу және ғылыми қызмет үшін өзекті құрал ретінде қабылданатынын көрсетеді. Алайда, ОКЖ-ны жиі қолданғанына қарамастан, зерттеу нәтижелері ақпараттық мәдениеттің негізгі компоненттерінің жеткіліксіз қалыптасқанын көрсетеді. Сонымен, студенттердің жартысынан азы ақпаратты сыни тұрғыдан іздеу және бағалау дағдыларына ие, бұл олардың сенімді ғылыми дереккөздерді ғылыми емес көздерден ажырата білуін қиындатады. Библиографиялық рәсімдеу нормаларын білу де төмен деңгейде қалып отыр, бұл жоғары оқу орындарында тиісті дайындықтың үзінді сипатын көрсетуі мүмкін. Осылайша, цифрлық кітапхана платформаларының технологиялық қол жетімділігі мен студенттердің ақпараттық мәдениетінің даму деңгейі арасындағы сәйкессіздік анықталады, бұл кешенді педагогикалық қолдау мен қалыптастырушы тәжірибелерді оқу процесіне жүйелі интеграциялау қажеттілігін көрсетеді. ОКЖ-ны үнемі қолданатын студенттер үлесінің жоғары болуы (67%) мен ақпаратты сыни бағалау дағдыларының төмен деңгейі (34%) арасындағы алшақтық цифрлық ортаға қолжетімділіктің өзі ақпараттық мәдениеттің жоғары деңгейін автоматты түрде қамтамасыз етпейтінін көрсетеді. Бұл көрсеткіштер арасында тікелей сызықтық тәуелділіктің болмауы педагогикалық сүйемелдеудің шешуші рөл атқаратынын дәлелдейді. (Диаграмма 1).

1 диаграмма – Студенттердің ақпараттық мәдениетінің деңгейін модельдеу

Диаграмма студенттердің ақпараттық мәдениетінің деңгейін 1-ден 4-ші курсқа дейін модельдеуді ұсынады. Көрсеткіштердің тұрақты өсуі байқалады, бұл оқу процесінде ақпараттық-кітапханалық құзыреттіліктердің біртіндеп дамуын көрсетеді. Графиктегі сызық тұрақты өсуді көрсетеді. Бірінші курста студенттердің ақпараттық мәдениетінің деңгейі шамамен 28% құрайды, ал төртінші курста бұл көрсеткіш 64% -ға дейін артады. Бұл үрдісті академиялық талаптардың артуымен де, цифрлық кітапхананы пайдалану тәжірибесінің жинақталуымен де байланыстыруға болады. Ол цифрлық кітапхана ортасын және басқа да педагогикалық тәсілдерді мақсатты пайдалану студенттердің оқу барысында ақпараттық мәдениет дағдыларының айтарлықтай жақсаруына әкелетінін көрсетеді. Осылайша, диаграмма мақаланың негізгі тезисін растайды: ақпараттық мәдениетті қалыптастыру бойынша жүйелі жұмыс оң нәтиже береді.

Осылайша, талдау нәтижелері студенттердің ақпараттық мәдениетін қалыптастыру құралы ретінде цифрлық кітапхана ортасының жоғары әлеуеті туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Алайда, бұл процестің тиімділігі өзара байланысты екі факторға байланысты: студенттердің цифрлық жетілу дәрежесі және оқытушылардың ОКЖ-ны білім беру стратегиясына біріктіруге дайындығы.

Жобалық тапсырмаларды орындау барысында ОКЖ-ны жүйелі пайдаланған студенттер тобының (n=25) библиографиялық рәсімдеу сапасы орта есеппен 1,7 есе жоғары болды, ал дереккөздерді сыни іріктеу көрсеткіші бақылау сипатындағы қолданумен шектелген студенттермен салыстырғанда 1,5 есе артты. Бұл цифрлық кітапхана ортасын мақсатты әдістемелік қолдаумен қолданудың қалыптастырушы әсерін дәлелдейді.

Сауалнама деректері мен студенттердің сапалы мәлімдемелерін талдау негізінде білім беру процесінде цифрлық кітапхана ортасын пайдаланудың тиімділігін арттыруға және білім алушылардың ақпараттық мәдениетін дамытуға бағытталған бірқатар алдын ала ұсыныстарды тұжырымдауға болады.

Біріншіден, цифрлық кітапхананың навигациясы мен функционалдығына байланысты анықталған қиындықтар оқыту семинарлары мен тренингтерін өткізу қажеттілігін көрсетеді. Мұндай іс-шаралар ақпаратты іздеу, бағалау және жүйелеу дағдыларын қалыптастыруға, сондай-ақ ОКЖ нақты платформасының мүмкіндіктерімен танысуға бағытталуы мүмкін. Матвеева Е. П. зерттеулері көрсеткендей, студенттердің едәуір бөлігі электронды көздердің дұрыстығын бағалауда қиындықтарға тап болады, бұл осы тәсілдің өзектілігін растайды [10, 49 б.].

Екіншіден, оқу бағдарламаларына ақпараттық және цифрлық сауаттылыққа арналған пәнаралық модульдерді енгізу орынды болып көрінеді. Мұндай компоненттерді гуманитарлық, техникалық және жаратылыстану-ғылыми бейіндер курстарына қосу бүкіл оқу кезеңінде ақпараттық мәдениеттің тұрақты дамуын қамтамасыз етеді. Осындай интегративті тәсілдер қазіргі заманғы педагогикалық зерттеулерде, соның ішінде Нерр А және Насебринк U және басқалардың еңбектерінде кеңінен қолданылады. (2018).[11, 11 б.]

Соңында, студенттердің мотивациялық көзқарастарын ескеру маңызды. Ашық жауаптарды талдау көрсеткендей, ОКЖ-ға деген оң көзқарас нақты оқу міндеті болған кезде және ресурстың пайдалылығын түсінген кезде айтарлықтай артады. Осыған байланысты Цифрлық кітапхананы оқу тапсырмаларының құрылымына жүйелі түрде интеграциялау, сондай-ақ оқытушыларды оны пәндерді қолдаудың негізгі құралы ретінде белсенді пайдалануға ынталандыру ұсынылады(Кесте 2).

2 кесте – Артықшылықтары мен кемшіліктері

Артықшылықтары	Кемшіліктері
Қолжетімділік – тәулік бойы, кез келген жерден қол жеткізу	Техникалық тәуелділік – интернет сапасына байланысты
Уақыт үнемділігі – ақпаратты тез табу	Ақпараттың артықтығы (инфошум)
Ресурстардың әртүрлілігі – кітаптар, мақалалар, мультимедиа	Цифрлық дағдылардың жетіспеуі
Икемділік және ұтқырлық – мобильді құрылғылар арқылы пайдалану	Оқытудағы формалдылық қаупі
Интерактивтілік – іздеу жүйелері, сілтемелер, кросс-ресурстық қолдау	Платформалық ерекшеліктердің күрделілігі
Ақпараттық мәдениетті дамыту	Авторлық құқық шектеулері
Академиялық адалдыққа ықпал	Әлеуметтік теңсіздік факторы

Кестеде цифрлық кітапхана ортасын пайдаланудың артықшылықтары мен шектеулері өзара байланысты құбылыс ретінде қарастырылуы тиіс. Зерттеу барысында бірқатар маңызды плюстар анықталды. Ең алдымен, цифрлық кітапханалардың қолжетімділігі оқу материалдарына тәулік бойы және кез келген географиялық нүктеден еркін қол жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл студенттердің оқу процесіндегі икемділігін арттырады және олардың уақыт үнемділігін қамтамасыз етеді. Сондай-ақ цифрлық кітапханалардың тағы бір маңызды артықшылығы – ресурстардың әртүрлілігі, яғни дәстүрлі кітап қорынан бөлек электрондық кітаптар, ғылыми мақалалар, диссертациялар, мультимедиялық

материалдар мен дерекқорларды қамтуы. Бұдан бөлек, интерактивті мүмкіндіктер (іздеу жүйелері, сілтемелер, кросс-ресурстық қолдау) ақпаратпен жұмыс істеуді жеңілдетеді. Мұндай орта студенттердің ақпараттық мәдениетінің дамуына ықпал етеді, сонымен бірге академиялық адалдықты нығайтып, дереккөздермен дұрыс жұмыс жасауға үйретеді.

Алайда, осы артықшылықтармен қатар бірқатар кемшіліктер де бар. Ең алдымен, студенттердің цифрлық кітапханаға қолжетімділігі техникалық тәуелділікке байланысты: интернеттің сапасы мен тұрақтылығы шектеуші фактор бола алады. Екіншіден, цифрлық ортада жиі кездесетін ақпараттың артықтығы (инфошум) студенттердің қажетті деректерді іріктеуін қиындатады. Үшіншіден, көптеген студенттердің цифрлық дағдылары жеткіліксіз, бұл ақпаратты дұрыс іздеу, іріктеу және бағалауда қиындықтар туғызады. Сонымен қатар, материалдарды формалды пайдалану қаупі байқалады, себебі студенттер кейде ақпаратты талдамай тек көшіруге бейім. Кейбір платформалардың күрделі интерфейсі мен платформалық ерекшеліктері де қосымша дайындықты қажет етеді. Бұған қоса, авторлық құқық шектеулері көптеген ғылыми еңбектерге толық қолжетімділікті тежейді, ал техникалық құралдар мен интернетке қолжетімділіктің әртүрлілігі әлеуметтік теңсіздік мәселесін күшейтеді.

Жалпы алғанда, цифрлық кітапхана ортасының артықшылықтары оның кемшіліктерінен басым, алайда тиімді қолдану үшін студенттердің цифрлық құзыреттіліктерін жүйелі дамыту, инфошумды сүзу дағдыларын қалыптастыру және әлеуметтік-техникалық қолжетімділікті қамтамасыз ету қажет.

Осылайша, бұл ұсыныстар сандық және сапалық деректерді кешенді талдауға негізделген және студенттердің кәсіби және академиялық дайындығының негізгі құрамдас бөлігі ретінде ақпараттық мәдениетінің деңгейін арттыруға бағытталған.

Қорытынды. Цифрлық кітапхана ортасын оқу үдерісінде тиімді қолдану және студенттердің ақпараттық мәдениетін дамыту мақсатында жүргізілген сауалнама мен сапалы жауаптардың талдауы бірқатар бастапқы ұсыныстарды тұжырымдауға мүмкіндік береді.

Анықталған басты мәселелердің бірі – студенттердің цифрлық кітапхананың құрылымы мен қызметін толық меңгермеуі. Бұл жағдай олардың электрондық ресурстармен жұмыс істеу барысында қиындықтарға тап болуына әкелуде. Сондықтан студенттерге ақпаратты іздеу, іріктеу және бағалау сияқты негізгі дағдыларды меңгертетін арнайы тренингтер мен семинарларды ұйымдастыру қажет. Мұндай іс-шаралар ЦБС-тың нақты платформалық ерекшеліктерімен танысуға да ықпал етеді. Г.А.Ермоленконың зерттеуінде де осындай тренингтердің қажеттілігі айқын көрінеді: көптеген студенттер цифрлық ақпарат көздерінің сенімділігін бағалауда қиналатыны атап өтіледі [12, 35 б.].

Сонымен қатар, оқу бағдарламаларына ақпараттық және цифрлық сауаттылыққа арналған пәнаралық модульдерді енгізудің өзектілігі байқалады. Мұндай модульдер гуманитарлық, техникалық және жаратылыстану бағытындағы мамандықтарға енгізілсе, студенттердің ақпаратпен жұмыс істеу дағдылары оқу барысында жүйелі түрде қалыптасады. Бұл тәсіл қазіргі білім беру тәжірибесінде кеңінен мойындалған және зерттеуші Glister P. және әріптестерінің еңбектерінде де негізделген [13, 178 б.].

Оқытудың тиімділігін арттыру үшін студенттердің жеке мотивациясына назар аудару қажет. Ашық сұрақтарға берілген жауаптардан байқағанымыздай, студенттер ЦБС-ты тек нақты оқу мақсаттарына қол жеткізу барысында және оның практикалық пайдасы айқын болған жағдайда ғана белсенді қолданады. Сондықтан цифрлық кітапхана ресурстарын оқу тапсырмаларына мақсатты түрде енгізу және оқытушыларды бұл ресурсты білім беру процесінде белсенді пайдалануға ынталандыру – маңызды міндеттердің бірі болып саналады.

Жоғарыда айтылғандарға қосымша, осы саладағы одан әрі зерттеулер ақпараттық мәдениет деңгейі мен студенттердің академиялық үлгерімі арасындағы байланысты тереңірек талдауға, сондай-ақ тәртіптік ерекшеліктің ОКЖ қолдану сипаты мен қарқындылығына әсерін зерттеуге бағытталуы керек екенін атап өтуге болады. Сонымен қатар, ЖОО-да оқудың барлық кезеңінде студенттердің цифрлық құзыреттіліктерінің даму динамикасын бақылауға мүмкіндік беретін бойлық зерттеулер жүргізу перспективалы болып табылады [14, 25 б.].

Оқытушының студент пен цифрлық білім беру ортасы арасындағы медиатор ретіндегі рөліне ерекше назар аудару керек. Сандық кітапханалардың пәндер мазмұнына, бағалау жүйесіне және оқу тәжірибесіне қаншалықты органикалық және тиімді интеграцияланатындығы көбінесе педагогикалық цифрлық құзыреттілік деңгейіне байланысты. Бұл цифрлық педагогика саласындағы заманауи зерттеулердің нәтижелеріне сәйкес келеді [15, 39 б.].

Сондай-ақ, әлеуметтік-мәдени контекстті ескеру қажет: ОКЖ-ге қол жеткізу, оны қолдануға ынталандыру және студенттердің ақпараттық мінез-құлық стилі көбінесе цифрлық әлеуметтену деңгейіне және жалпы білім беру ортасына байланысты. Сондықтан цифрлық кітапхана ортасын жетілдіру білім беру мекемесінің ерекшеліктерін, студенттердің техникалық шарттары мен сұраныстарын ескере отырып жүргізілуі керек.

Осылайша, бұл зерттеу студенттердің ақпараттық мәдениетін қалыптастыру үшін цифрлық кітапхана ортасын пайдаланудың маңыздылығын негіздеп қана қоймайды, сонымен қатар білім беру процесіне инновациялық шешімдерді одан әрі ғылыми талдау және практикалық енгізу перспективаларын ашады.

Қазірдің өзінде тұжырымдалған қорытындылардан басқа, цифрлық кітапхана ортасы ақпараттық мәдениеттің дамуына ғана емес, сонымен қатар Академиялық адалдық, тәуелсіз зерттеу қызметі және

сыни ойлау дағдыларын қалыптастыруға ықпал ететінін атап өткен жөн. Бұл құзыреттер әсіресе ақпараттың жеделдетілген ағыны жағдайында және оны ұтымды сүзу мен талдау қажеттілігінде өзекті болады.

Сонымен қатар, зерттеу ОКЖ-нің 24/7 режимінде қол жетімділігінің және оны мобильді және жауап беретін платформалармен біріктірудің маңыздылығын растады. Цифрлық кітапханаларды белсенді пайдаланатын студенттер материалдарға жеке қол жетімділіктің ыңғайлылығын, ғылыми дереккөздерді лезде іздеу мүмкіндігін және сабаққа дайындалу, курстық және бітіру біліктілік жұмыстарын жазу кезінде дербестікті арттыруды атап өтеді. Бұл оқу процесінің академиялық ұтқырлығы мен икемділігін қамтамасыз етудегі ОКЖ-нің маңызды рөлін растайды.

Тағы бір маңызды аспект-бұл цифрлық ресурстарға қол жетімділікті қамтамасыз ету ғана емес, сонымен қатар студенттер оларды мағыналы пайдалануға ынталандыратын тұрақты білім беру ортасын құру қажеттілігі. Бұл сандық кітапханаларды, оқыту платформаларын, электрондық тестілеу жүйелерін, сондай-ақ пайдаланушыларды қолдау қызметін қамтитын университеттің цифрлық экожүйесін дамытуды көздейді.

Сонында, цифрлық кітапхана ортасы тек технологиялық платформа ретінде ғана емес, сонымен қатар студенттердің интеллектуалды автономиясын қалыптастыруға және білім беру мекемелерінде зерттеу мәдениетін нығайтуға ықпал ететін педагогикалық құрал ретінде дамуы керек екенін атап өткен жөн.

ӘДЕБИЕТТЕР:

- 1 **Бордовская, Н. В. Современные образовательные технологии** [Текст] / Н. В. Бордовская, О. О. Жебровская, И. М. Бродская. – СПб.: Питер, 2013. – 256 с.
- 2 **Информационная эпоха: новые парадигмы культуры и образования** [Текст] / Н. Б. Кириллова [и др.]. – Екатеринбург: Изд-во Уральского ун-та, 2019. – 312 с.
- 3 **Храпов, С. А. Цифровизация образовательного пространства: эмоциональные риски и эффекты** [Текст] / С. А. Храпов, Л. В. Баева // Вопросы философии. – 2022. – № 4. – С. 16–24. DOI: 10.21146/0042-8744-2022-4-16-24.
- 4 **Kukulska-Hulme, A. Conclusions: A lifelong perspective on mobile language learning** [Text] / A. Kukulska-Hulme // Mobile assisted language learning across educational contexts. – London: Routledge, 2021. – P. 122–133. DOI: 10.4324/9781003087984-7.
- 5 **Holmes, W. Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning** [Text] / W. Holmes, M. Bialik, C. Fadel. – Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019. – 142 p.
- 6 **Head, A. Truth be told: How college students evaluate and use information in the digital age** / A. Head, M. Eisenberg. – 2010. – [Электронный ресурс] URL: <https://ssrn.com/abstract=2281485> (дата обращения: 15.08.2025). DOI: 10.2139/ssrn.2281485.
- 7 **Сластенин, В.А. Научная школа личностно-ориентированного профессионального образования** [Текст] / В. А. Сластенин // Педагогическое образование и наука. – 2010. – № 8. – С. 4–9.
- 8 **Баева, Л.В. Влияние цифровизации образования на человека в контексте проблемы безопасности** [Текст] / Л. В. Баева // Философия образования. – 2020. – Т. 20, № 2. – С. 34–48. DOI: 10.15372/phe20200209.
- 9 **Марков, В.В. Разработка проекта повышения эффективности производственной системы** [Текст] / В. В. Марков, А. В. Сиверцев, М. С. Фокин // Профессиональное образование: актуальные проблемы и пути их решения. – 2023. – С. 156–159.
- 10 **Матвеева, Е.П. Проблемы поиска достоверной информации студентами в сети Интернет** [Текст] / Е. П. Матвеева, Е. С. Кошечкина // Педагогическое образование в России. – 2021. – № 4. – С. 51–57.
- 11 **Hepp, A. Researching transforming communications in times of deep mediatization: A figurational approach** [Text] / A. Hepp, U. Hasebrink // Communicative figurations: Transforming communications in times of deep mediatization. – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2018. – P. 15–48. DOI: 10.1007/978-3-319-65584-0_2.
- 12 **Ермоленко, Г.А. Цифровая культура и гуманитарное знание** [Текст] / Г. А. Ермоленко, С. Б. Кожевников // Вестник Московского городского педагогического университета. Серия: Философские науки. – 2020. – № 2 (34). – С. 54–60. DOI: 10.25688/2078-9238.2020.34.2.06.
- 13 **Gilster, P. Digital literacy** [Text] / P. Gilster. – New York: Wiley Computer Pub., 1997. – 272 p.
- 14 **Ismailovna, M.F. The role of culture in foreign language teaching** [Text] / M. F. Ismailovna // Достижения науки и образования. – 2018. – № 2 (24). – С. 38–39.
- 15 **Zherebayeva, L. The relationship between language and culture** [Text] / L.Zherebayeva // Редакционная коллегия. – 2019. – С. 49.

REFERENCES:

- 1 **Bordovskaya N.V., Zhebrovskaya O.O., Brodskaya I.M. Sovremennyye obrazovatel'ny'e tehnologii** [Modern educational technologies]. Saint Petersburg, Piter, 2013, 256 p. (In Russian)

2 Kirillova N.B. et al. **Informacionnaya e'poha: novy'e paradigmy' kul'tury' i obrazovaniya** [The information age: new paradigms of culture and education]. Yekaterinburg, Izdatel'stvo Ural'skogo Universita, 2019, 312 p. (In Russian)

3 Hrapov S.A., Baeva L.V. **Cifrovizaciya obrazovatel'nogo prostranstva: e'mocional'ny'e riski i e'ffekty'** [Digitalization of educational space: emotional risks and effects]. *Voprosy' filosofii*, 2022, no. 4, pp. 16–24. (In Russian). DOI: 10.21146/0042-8744-2022-4-16-24№

4 Kukul'ska-Hulme A. **Conclusions: A lifelong perspective on mobile language learning**. *Mobile assisted language learning across educational contexts*, London, Routledge, 2021, pp. 122–133. DOI: 10.4324/9781003087984-7.

5 Holmes W., Bialik M., Fadel C. **Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning**. Boston, Center for Curriculum Redesign, 2019, 142 p.

6 Head A., Eisenberg M. **Truth be told: How college students evaluate and use information in the digital age**. 2010, available at: <https://ssrn.com/abstract=2281485> (accessed 15 November 2025). DOI: 10.2139/ssrn.2281485.

7 Slastyonin V.A. **Nauchnaya shkola lichnostno-orientirovannogo professional'nogo obrazovaniya** [Scientific school of personality-oriented professional education]. *Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka*, 2010, no. 8, pp. 4–9. (In Russian)

8 Baeva L.V. **Vliyanie cifrovizacii obrazovaniya na cheloveka v kontekste problemy' bezopasnosti** [The impact of digitalization of education on humans in the context of security issues]. *Filosofiya obrazovaniya*, 2020, vol. 20, no. 2, pp. 34–48. (In Russian). DOI: 10.15372/phe20200209.

9 Markov V.V., Sivercev A.V., Fokin M.S. **Razrabotka proekta povy'sheniya e'ffektivnosti proizvodstvennoj sistemy'** [Development of a project to improve the efficiency of the production system]. *Professional'noe obrazovanie: aktual'ny'e problemy' i puti ih resheniya*, 2023, pp. 156–159. (In Russian)

10 Matveeva E.P., Koshheeva E.S. **Problemy' poiska dostovernoj informacii studentami v seti Internet** [Problems of searching for reliable information by students on the Internet]. *Pedagogicheskoe obrazovanie v Rossii*, 2021, no. 4, pp. 51–57. (In Russian)

11 Hepp A., Hasebrink U. **Researching transforming communications in times of deep mediatization: A figurational approach**. *Communicative figurations: Transforming communications in times of deep mediatization*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2018, pp. 15–48. DOI: 10.1007/978-3-319-65584-0_2

12 Ermolenko G.A., Kozhevnikov S.B. **Cifrovaya kul'tura i gumanitarnoe znanie** [Digital culture and humanitarian knowledge]. *Vestnik Moskovskogo gorodskogo pedagogicheskogo universiteta. Seriya: Filosofskie nauki*, 2020, no. 2 (34), pp. 5460. (In Russian). DOI: 10.25688/2078-9238.2020.34.2.06.

13 Gilster P. **Digital literacy**. New York, Wiley Computer Publishing, 1997, 272 p.

14 Ismailovna M.F. **The role of culture in foreign language teaching**. *Dostizheniya nauki i obrazovaniya*, 2018, no. 2 (24), pp. 38–39.

15 Zherebayeva L. **The relationship between language and culture**. Editorial Board, 2019, 49 p.

Авторлар туралы мәліметтер:

Насырова Мирамгул Аязбаевна* – аға оқытушы, магистр, М. Өтемисов атындағы Батыс Қазақстан университеті, Қазақстан Республикасы, 090002, Орал қ., тел.: 87771847217, e-mail: 80meramgul.n@mail.ru.

Насырова Мирамгул Аязбаевна* – старший преподаватель, магистр, Западно-Казахстанский университет имени М. Утемисова, Республика Казахстан, 090002, г. Уральск, тел.: 87771847217, e-mail: 80meramgul.n@mail.ru.

Nassyrova Miramgul Ayazbayevna* – Senior Lecturer, Master, Makhambet Utemisov West Kazakhstan University, Republic of Kazakhstan, 090002, Uralsk, tel.: 87771847217, e-mail: 80meramgul.n@mail.ru.

XFTAP 14.35.09

ӨОЖ 378.147:004

<https://doi.org/10.52269/SRDG2612231>

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ БАҒЫТЫНДАҒЫ БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ ДАЯРЛАУ БАРЫСЫНДА ОҚУ ҮДЕРІСІНЕ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ КІРІКТІРУ

Омарова К.И. – география магистрі, аға оқытушы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Қуанышбаев С.Б. – география ғылымдарының докторы, қауымдастырылған профессор, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.